సింగరేణి: జూన్ 16, 2003

2003 జూన్ 16ను సింగరేణి కార్మికులు సులభంగా మరచిపోరు. ఆరోజు మధ్యాహ్నం 1.20 సమయంలో రామగుండంలోని 7 ఎల్.ఇ.పి. గనిలోకి నీళ్లు వరదగా ప్రవహించి అక్కడ పనిచేస్తున్న కార్మికులు 17 మందిని ముంచెత్తి ప్రాణం తీశాయి. మరికొద్ది మంది తృటిలో తప్పించుకున్నారు.

సింగరేణికి ప్రమాదాలు కొత్తేం కాదు గానీ ఒకో ప్రమాదంలో ఇంతమంది చనిపోవడం మామూలు విషయం కాదు. పైగా 7 ఎల్ఇపి గనిని నియమాలకు విరుద్ధంగా నడుపుతున్న సంగతి కార్మికులకూ తెలుసును కాబట్టి కార్మికులకు మరింత ఆగ్రహం వచ్చింది.

అసలు భూగర్భ గనుల్లో పని చేయడమంటేనే మృత్యువుతో తలపడడం. కప్పు కూలిపోవచ్చు. భూగర్భ జలాలు ఉబికి నీళ్లు ముంచెత్తవచ్చు. బొగ్గు అంటుకొని మంటలు చెలరేగవచ్చు. విషవాయువులు వ్యాపించవచ్చు. పని స్థలంలో కార్మికులు జారి కిందపడవచ్చు.

పారిశ్రామిక ఉత్పత్తి మొదలయినప్పటి నుంచి ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఖనిజాల తవ్వకం పెద్ద యెత్తున జరుగుతూనే ఉంది కాబట్టి ఈ విషయాలలో కనీసం రెండు శతాబ్దాల అనుభవం ఉంది. ఆ అనుభవం నుంచి చాలా పటిష్టమైన భద్రతా నియమాలు పుట్టాయి. మన దేశంలో ఒక గనుల చట్టం, దానికింద రూపొందించిన గనుల నియమావళి కాక బొగ్గు గనులకు ప్రత్యేకమైన బొగ్గు గనుల నియమావళి కూడా ఉన్నాయి. సుదీర్ఘమైన అనుభవం నుంచి పుట్టిన నియమాలు కాబట్టి ఇవి చాలా వివరంగా ఉంటాయి. వీటిని తు.చ. తప్పకుండ పాటిస్తే బహుశా ప్రమాదాలే జరగవు. కానీ అన్నీ పాటించేటట్టయితే ఆర్థికంగా దుర్భరమవుతుంది కాబట్టి దానికంటె గనులు మూసేసుకోవడం మేలని సింగరేణి అధికారులు పత్రికల వారితో 'ఆఫ్ ది రికార్డ్' అంటున్నారు.

ఈ వైఖరి పర్యవసానాన్ని సింగరేణి ప్రమాదాల చిట్టాలో చూడవచ్చు. ప్రమాదాలలో గాయపడిన వారి సంఖ్య తగ్గుతున్నది గానీ మృతుల సంఖ్యలో తగ్గుదల లేకపోగా 2003-04 సంవత్సరం రికార్డు సృష్టించే అవకాశం ఉంది. ప్రమాదాల సంఖ్య కూడా గడచిన మూడు సంవత్సరాలలో పెరుగుతున్నాయని సింగరేణి యాజమాన్యం ప్రకటించిన గణాంకాలే చెప్తాయి. 2000 సంవత్సరంలో 87 ప్రమాదాలు జరుగగా 2001లో 105, 2002లో 117 జరిగాయి.

సింగరేణి నష్టాల నుంచి బయటపడిందనీ దశాబ్దం తరువాత తొలిసారిగా లాభాలు చూపించిందనీ సమ్మెలు బాగా తగ్గాయనీ కార్మికులలో క్రమశిక్షణ పెరిగిందనీ ఉత్పత్తి రికార్డులను బద్దలు కొడుతున్నదనీ ఇత్యాది వార్తలు మీరు పత్రికలలో చూసే ఉంటారు. ఈ 'విజయాలకూ' గని ప్రమాదాలలో పెరుగుదలకూ సన్నిహిత సంబంధం ఉందని కార్మికులు అంటారు. 7 ఎల్ఇపి ప్రమాదం దానికి నిదర్శనం.

భూగర్భం నుంచి బొగ్గు తీయడానికి సొరంగం లాగా తవ్వుకుంటూ పోతారు. బొగ్గు పొర ఏ వైపు విస్తరించి ఉంటే ఆ దిశగా సొరంగం సాగుతుంది. అయితే పొర ఎంత మందంగా ఉన్నా, రెండున్నర మీటర్ల ఎత్తును మించి సొరంగం తవ్వరు. ఒక సొరంగానికి పైన కనీసం ఐదు మీటర్లు విడిచిపెట్టి ఇంకొక సొరంగం తవ్వవచ్చు.

7 ఎల్ఇపిలో 3 సీమ్ ఎగువ, 3 సీమ్ దిగువ, 4 సీమ్ అనే మూడు సొరంగాలు ఒకదాని మీద ఒకటి ఉన్నాయి. జూన్ 16 నాటి ప్రమాదం 3 సీమ్ ఎగువలో జరిగింది. 3 సీమ్ దిగువ నుంచి నీరు తన్నుకువచ్చి 3 సీమ్ ఎగువ గని చివరి భాగాన్ని నీటితో ముంచెత్తింది. కింద అంత నీళ్లు పోగయిందని గానీ అది పైకి తన్నుకువచ్చి 3 సీమ్ ఎగువ సొరంగం గోడలను ఛేదించి ముంచెత్తుతుందని గానీ యాజమాన్యంలో పైనుంచి కింది దాకా ఎవరూ ఊహించలేదు.

ఎందుకు ఊహించలేదు? అసలు కిందనున్న సొరంగం (సీమ్)లో అంత నీళ్లెందుకు చేరింది? అది అంతటి ఒత్తిడితో పైకి ఎట్లా తన్నుకొచ్చింది? ఈ వైఫల్యంలో ఎవరి పాత్ర ఎంత?

ఈ ప్రశ్నలకు పూర్తి జవాబు ప్రమాదం పైన విచారణ జరుపుతున్న 'కోర్ట్ ఆఫ్ ఎంక్వైరీ' నివేది

సింగరేణిలో ప్రమాదాలు

సంవత్సరం	మృతుల సంఖ్య	క్షతగాత్రుల సంఖ్య
1982–83	28	485
83–84	21	595
84–85	33	611
85–86	39	506
86–87	46	663
87–88	26	329
88–89	17	244
89–90	17	261
90–91	24	317
91–92	19	310
92–93	27	278
93–94	31	270
94–95	50	254
95–96	21	191
96–97	29	147
97–98	35	125
98–99	36	103
99–2000	27	106
2000–01	33	90
01–02	25	115
02–03	23	120
03–(డిసెంబర్ నాటికి)	39	--

కలో బహుశా దొరకవచ్చు. కానీ కొన్ని ప్రాథమిక వాస్తవాలను గుర్తించినట్టయితే ఒక నిర్ధారణకు రావడం కష్టం కాదు.

బొగ్గు పొర అవిచ్ఛిన్నంగా సాఫీగా సాగినంత దూరం దానిని తవ్వుకుంటూ పోతారు. అయితే పొర ఒక్కొక్కసారి అకస్మాత్తుగా ఆగిపోయి మళ్లీ కొంచెం ఎగువనో దిగువనో మొదలవుతుంది. దీనిని ఇంగ్లీష్‌లో 'ఫాల్ట్' అంటారు. ఫాల్ట్ వచ్చినప్పుడు తవ్వకం ఆపేస్తారు. మళ్లీ మొదలుపెట్టదలచు కుంటే అక్కడ అంతరాయం కలిగిన పొర మళ్లీ ఎక్కడ నుంచి మొదలవుతుందో అక్కడి నుంచి మొదలుపెట్టాలి. ఆ పని చేయొద్దనుకుంటే ఆ పొరను అక్కడితో వదిలేస్తారు.

7 ఎల్‌ఇపికి 1995లో అటువంటి అంతరాయం (ఫాల్ట్) వచ్చింది. బొగ్గు పొర 8 మీటర్లు కిం దికి పోయింది. దానిని అక్కడితో వదిలేశారు. కానీ 2000 సంవత్సరం జనవరిలో 8 మీటర్లు కింద నుంచి మళ్లీ 3 సీమ్ ఎగువను, 3 సీమ్ దిగువను, 4 సీమ్‌ను తవ్వడం మొదలుపెట్టారు. బొగ్గుపొర అంతరాయం తరువాత 8 మీటర్లు కిందికి దిగడం వల్ల, 3 సీమ్ ఎగువ 3 సీమ్ దిగువకు కొనసా గింపుగానూ, 3 సీమ్ దిగువ 4 సీమ్‌కు కొనసాగింపుగానూ (దాదాపు) పునఃప్రారంభించగలిగారు. కానీ 2000 డిసెంబర్‌లో ఈ తవ్వకాన్ని ఆపేశారు.

బొగ్గు గనిని తవ్విన తరువాత పూర్తిగా వదిలేయదలచుకుంటే, తవ్వినప్పుడు స్తంభాలుగా వదిలి పెట్టిన బొగ్గు ముక్కలను తొలగించి (దీనిని 'డీ-పిల్లరింగ్' అంటారు) సొరంగాన్ని ఇసుకతో నింపు తారు. సొరంగాన్ని ఇసుకతో నింపడాన్ని 'సాండ్ స్టోవింగ్' అంటారు. ఒక పాలు ఇసుకను రెండు పాళ్లు నీటితో కలిపి గనిలోకి ఒత్తిడితో పంపుతారు. నీటిని క్రమంగా బయటకు పంపుల ద్వారా తీసి గనిని దట్టంగా ఇసుకతో నింపుతారు.

2000 సంవత్సరం డిసెంబర్ తరువాత 7 ఎల్‌ఇపిలోని 3 సీమ్ దిగువ, 4 సీమ్ సొరంగాలను మూసేయాలని సింగరేణి యాజమాన్యం నిర్ణయించింది. అయితే ఒక గనిని ప్రారంభించాలన్నా, మూసేయాలన్నా దేశంలోని గనుల భద్రతకు అత్యున్నత అధికారి అయిన డైరెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ మైన్స్ సేఫ్టీ (డిజిఎంఎస్) అనుమతి తీసుకోవాలని గనుల నియమావళి అంటుంది. దాని ప్రకారం వారు 3 సీమ్ దిగువ, 4 సీమ్ సొరంగాలను సాండ్ స్టోవింగ్ ద్వారా మూసేయడానికి డిజిఎంఎస్ అనుమతి కోరారు.

గనుల భద్రతే ప్రధాన కర్తవ్యంగా గల డిజిఎంఎస్ ఒక షరతుతో దానికి అనుమతి ఇచ్చారు. ఆ షరతు ఏమిటంటే 7 ఎల్‌ఇపిలో ఏ సీమ్‌లోనూ ఇంక బొగ్గు తవ్వకాన్ని పునః ప్రారంభించకూడ దని. సింగరేణి యాజమాన్యం తరఫున కార్పొరేట్ ప్రాజెక్ట్స్ అండ్ ప్లానింగ్ డైరెక్టర్ ఆ షరతుకు సమ్మతి తెలిపాడు. ఆ పైన 3 సీమ్ దిగువలోనూ 4 సీమ్‌లోనూ ఇసుక నింపి సాండ్ స్టోవింగ్ చేశారు.

అయితే సక్రమంగా చేయలేదు. ఇసుక తగ్గించి నీళ్లు ఎక్కువ నింపి డబ్బు ఆదా చేశారు. డబ్బు కంపెనీ కోసం ఆదా చేశారో లేక ఎవరయినా జేబులో వేసుకున్నారో విచారణలో తేలుతుందని ఆశి ద్దాం. కానీ సక్రమంగా సాండ్ స్టోవింగ్ చేయలేదనేది మాత్రం అందరూ ఒప్పుకుంటున్న సత్యం. ఆ రెండు సొరంగాలలోనూ నీళ్లు పుష్కలంగా మిగిలిపోయాయి.

అక్కడితో ఆగకుండా, 7 ఎల్‌ఇపిలో ఏ సీమ్‌నూ పునఃప్రారంభించమని డిజిఎంఎస్‌కు హామీ యిచ్చిన సంగతి 'మరచిపోయి' 2003 మే నెలలో 3 సీమ్ ఎగువను పునఃప్రారంభించారు. కొత్త

గని ప్రారంభించాలన్నా, మూసేసిన గని పునః ప్రారంభించాలన్నా బొగ్గు గనుల నియమావళి ప్రకారం డిజిఎంఎస్ అనుమతి తప్పనిసరి. కానీ 3 సీమ్ ఎగువ పునఃప్రారంభానికి ఆ అనుమతి తీసుకోలేదు. తీసుకోకుండానే, కింద నీళ్లు నిండిన సీమ్‌ను పెట్టుకొని 3 సీమ్ ఎగువను మే నెలలో మొదలుపెట్టారు. 17వ లెవెల్ దగ్గర 2000 సంవత్సరంలో ఆగిపోయిన సొరంగాన్ని కొనసాగించి 18వ లెవెల్ దాటి 19వ లెవెల్‌లో పనిచేస్తుండగా ప్రమాదం జరిగింది.

కింది సీమ్‌లో నీళ్లొకవేళ ఉన్నా, పై సీమ్‌కు ఇబ్బంది ఏముండగలదని అడగవచ్చు. కింది నుంచి నీళ్లు పైకి ఎట్లా రాగలవని అడగవచ్చు. ఈ సొరంగాలు (సీమ్‌లు) నేలకు సమాంతరంగా ఉన్నట్టయితే రాలేవు. కానీ ఈ సీమ్‌లు ఏటవాలుగా ఉన్నాయి. కింది సీమ్ తొలి లెవెల్స్ కంటే పై సీమ్ మలి లెవెల్స్ దిగువన ఉంటాయి. అందువల్ల కింది సీమ్‌లో నిలువ ఉన్న నీటి ఒత్తిడి పై సీమ్ మలి లెవెల్స్ గోడలను బద్దలు కొట్టి పైకి తన్నుకురాగలవు. అంతే కాకుండా, సరిగ్గా ప్రమాదం జరిగిన చోటనే ఇంకొక 'ఫాల్ట్' కూడా ఉందనీ, 3 సీమ్ దిగువ ఆ చోట రెండు మీటర్లు పైకి కదిలినందువల్ల దానికీ 3 సీమ్ ఎగువకూ మధ్యనున్న ఎడం నియమావళి ప్రకారం ఉండవలసిన 5 మీటర్లు కాక 3 మీటర్లే ఉండడం వల్ల కూడా కిందనున్న నీరు మరింత సులభంగా పైకి తన్నుకు రాగలిగిందని అంటారు.

దగ్గరిలో (కిందనయినా పక్కనయినా) వేరొక సీమ్ ఉన్నప్పుడు రెండిటికీ మధ్యనున్న గోడలలో 'పొక్కలు' బోర్ చేసి ఎప్పటికప్పుడు అవతలి సీమ్ నుంచి నీరు పొంగివచ్చే పరిస్థితి ఉందేమో చూసుకోవాలని కూడా బొగ్గు గనుల నియమావళి అంటుంది. ఆ పని కూడా చేయలేదు.

ఇంత అజాగ్రత్తగా వ్యవహరించడానికి గల కారణం 'ఉత్పత్తి'ని వేగంగా పెంచాలన్న ఆరాటం. అన్ని ప్రభుత్వ శాఖలూ అన్ని ప్రభుత్వ సంస్థలూ తమ తమ రంగాలలో ఉత్పత్తి మరింతగా సాధించి చూపించాలన్న చంద్రబాబు ప్రభుత్వ ఆదేశాన్ని అనుసరించి నడుచుకునే అధికారులు సింగరేణిని ఏలుతున్నారు. ఎక్కడ బొగ్గు దొరికినా తవ్వి తీయాలి. ఎంత తవ్వగలిగితే అంత తవ్వేయాలి. నెల తిరిగే నరికి ఉత్పత్తి గణాంకాలు ఆకర్షణీయంగా చూపించగలగాలి. కిందటి సంవత్సరం ఇదే నెలలో జరిగిన ఉత్పత్తి కంటే ఈ సంవత్సరం 10 శాతమో, 15 శాతమో ఎక్కువ జరిగిందని ఒక చక్కటి పట్టిక కంప్యూటర్‌లో ఎక్కించి చూపించాలి. ఈ ఆరాటం ప్రత్యక్షంగా 7 ఎల్ఇపిలో ప్రమాదానికి దారితీసింది.

కాగా, డిజిఎంఎస్‌ను కూడా కొన్ని ప్రశ్నలు అడగాలి. గనుల చట్టం కింద ఈ అధికారి దేశంలోని అన్ని గనుల భద్రతా వ్యవస్థకు చీఫ్ ఇన్స్‌పెక్టర్. వీరి కార్యాలయం బీహార్‌లోని ధన్‌బాద్‌లో ఉంటుంది. గని ప్రమాదాలు ఎక్కడ జరిగినా డిజిఎంఎస్ అక్కడికి పోయి గని యాజమాన్యం మీద ధూంధాం అంటూ ఎగరడం చూస్తుంటాం. కానీ దీనిని మించిన ప్రహసనం వేరొకటి ఉండదు.

గనుల చట్టంలోనూ దానికింద రూపొందించిన నియమాలలోనూ డిజిఎంఎస్‌కు ఉన్న అధికారం కేవలం శవపరీక్ష చేసే అధికారం కాదు. దేశంలోని ప్రతీ గనిలోనూ ప్రతీ నిత్యం భద్రతా నియమాలకు అనుగుణంగా పనులు జరుగుతున్నాయా లేదా అని ఎవరి ఫిర్యాదూ లేకుండ తనంతట తానుగా పర్యవేక్షించే అధికారం, బాధ్యత ఆ అధికారికి ఉన్నాయి. దానికి కావలసిన యంత్రాంగం ఉంది.

తనకిచ్చిన హామీకి విరుద్ధంగా 7 ఎల్ఇపికి చెందిన 3 సీమ్ ఎగువను సింగరేణి యాజమాన్యం

పునఃప్రారంభించిన సంగతి నెలన్నర తరువాత కూడా డిజిఎంఎస్‌కు తెలియలేదంటే వారు ఏం చేస్తున్నట్టు? పునఃప్రారంభించిన తరువాత తగు జాగ్రత్తలు తీసుకోకుండా పనిచేస్తుంటే ఆ విషయం వారి దృష్టికి ఎందుకు రానట్టు? సింగరేణి కంపెనీ కింద నాలుగు జిల్లాలలో ఉన్న 54 గనులలో ఏ ఒక్కటీ సంపూర్ణంగా బొగ్గుగనుల నియమావళిని అనుసరించి నడవడం లేదని సింగరేణి అధికారులే 'ఆఫ్ ది రికార్డ్' అంటున్నారు. మరి డిజిఎంఎస్ ఏం చేస్తున్నట్టు?

-కరీంనగర్ జిల్లా కమిటీ